

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI CHET TILLARIGA QIZIQTIRISH VA ULARNI O'RGATISHNING SAMARALI YO'LLARI

G'ulomova Bibi Muxlisa Maxmudjon qizi

Andijon davlat chet tillari instituti.

Ingliz filologiyasi, o'qitish metodikasi va

tarjimashunoslik fakulteti talabasi

E-mail: gulomovamuxlisa@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tiliga qiziqtirish va uni o'qitishda qo'llash mumkin bo'lgan didaktik o'yinlar ayrim misollar keltirilgan holda muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: metod, didaktik, ta'limiy, integrativ, muammoli-vaziyat, so'zli-ijodiy o'yin turlari.

KIRISH

Ma'lumki, didaktik o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va imkoniyatlariga nihoyatda mos keladigan ta'lim berish metodidir. Ular passiv bolalarni faollashtirish, jamoa tarkibida turli vazifalarni dadil bajarishlarida asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Didaktik o'yinlar bolalarda o'z manfaatlarini jamoa manfaatlari bilan uyg'unlashtira olish, bir-biriga ko'maklashish, o'rtoqlari muvaffaqiyatidan xursand bo'lish kabi yaxshi munosabatlarning tarkib topishiga sofdillik, rostgo'ylik kabi ijobiy xislatlar shakllanishiga yordam beradi. Didaktik o'yinlar bolalarning aqliy faoliyatlarini kuchaytiradi, bolalar mashg'ulotlarda olgan bilimlaridan foydalanadilar.

Didaktik o'yinlar bolalarning amaliy faoliyati sanaladi, olgan bilimlaridan har xil usulda foydalanishlari uchun hayotiy sharoit yaratib beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Ta'limiy o'yinlar vaziyatli, musobaqali, ritmik-musiqali va badiiy turlarga bo'linadi. Jumladan, **“Mushuk-mushuk”** o'yini quyidagicha tashkil etiladi. Bu o'yin ranglarni takrorlash uchun qo'llaniladi. Boshlovchi «mushuk» bolalarga orqa o'girib turadi. Bolalar: «Cat, Cat» deya chaqiradilar. Mushuk «Miyov, miyov» deb javob beradi. Bolalar:«What colour do you like?» deya so'raydilar. Mushuk:«I like yellow» deb javob beradi va shu zahoti bolalarga qarab o'giriladi. Bolalar esa u aytgan rangni topish va unga qo'l tekkizishi uchun mushukdan qochishadi. Ranglarni har qaerdan: kiyimlardan, kubchalardan, rasmlardan izlash mumkin. Kerakli rangni topa olmagan bolani mushuk ushlab oladi va o'sha boshlovchi bo'ladi.

Ma'lum rollarga bo'linib o'ynaladigan **jamoaviy o'yin** bolalardan qat'iy qoidalarga bo'ysunishni va ayrim vazifalarni o'xshatib bajarishni talab etadi. Bunday o'yinlar bolalarda iroda kuchlarini hamda qoidalarga, tartib-intizomga bo'ysunish kabi ijobiy xislatlarni tarbiyalaydi va o'stiradi. Jumladan, **“Sakrovchilar”** o'yinida o'yin boshlanishidan oldin o'qituvchi sakrashni yoqtiradigan qurbaqa, quyon, maymun kabi jonivorlarni esga olishni taklif qiladi. Keyin goh qurbaqaga, goh maymunga aylanib, quyidagi qo'shiqni aytganicha sakrashlarini taklif etadi.

Little frog, little frog, Hop, hop, hop! Little frog, little frog stop, stop, stop!

Ikkinchi kupletda «frog» o'rniga «monkey» deya aytiladi, uchinchi «hop» so'zidan keyinbolalar sakraydilar. O'yinda niqoblardan foydalanish mumkin [1].

Integrativ o'yinlar ham keng tarqalgan o'yin turi bo'lib, u ikkiyoqlama xarakterga ega. Ushbu uslub, bir tomondan, bolalik davrini qadrlashni hisobga olishga, ikkinchi tomondan, maktabgacha yoshdagi bolaning dastlabki o'quv faoliyatiga shart-sharoitlar yaratishga imkon beradi. Mazkur o'yin uslubi bolani eng yaqin rivojlanish darajasiga mo'ljallangan bo'lib, hissiy va ratsional anglashni birga qo'shib olib borishga imkon beradi. Ya'ni, o'zaro muloqotga kirishish va chet tilga o'rgatish jarayoniga bolaning

shaxs sifatida rivojlanishiga yo'naltiriladigan topshiriqlarni birgalikda bajarish va har turli faoliyat turlari (tasviriy, musiqiy-ritmik, teatrlashgan) integratsiyasini ta'minlashni ko'zda tutadi.

Vaziyatli o'yinlarga u yoki bu mavzularga oid vaziyatlarni tashkil etiladigan rolli o'yinlar kiradi.

Ular, o'z navbatida, reproduktiv xarakterdagi o'yinlarga bo'linadi, bunda bolalar u yoki bu vaziyatlarga ko'ra tipik, standart dialoglarni qo'llaydilar. Standart dialoglar, masalan:

1. Show me (menga ko'rsat) – ustoz buyumning nomini aytganida, bola kerakli so'z tasvirlangan kartochka yoniga borishi va uni ko'rsatishi kerak.
2. What's this? Ustoz so'zlarni ko'rsatadi, bolalar so'zlarni aytishadi.
3. What's missing? (nima yo'qoldi?)
4. What's doesn't belong? (nima ortiqcha?)

«Sehrli ko'zgu» - maqsad: diqqatni rivojlantirish. Ko'zgu oldiga jonivorlar niqoblarini taqqan bolalar borishadi. Sehrli ko'zguda bir nechta jonivorlar aks etadi. Bolalar qanday hayvonlarni ko'rishgani va ular nechtaligini aytib berishlari kerak. Masalan: I see a dog. I see five dogs.

«Xushmuomala bo'lish» o'yini bolalar diqqatini mashq qildiradi. Ustoz topshiriq berayotganda «please» degan so'zni qo'shib qo'yadi. Lekin agar «please» degan so'z aytilmasa, harakatni bajarib bo'lmaydi. (Please, hands up). O'yin toki 1-2 g'olib qolmaguniga qadar o'ynaladi. Dastlab o'ynagan chog'da bolalarni «please» so'zini idrok etishga mashq qildirish kerak bo'ladi².

Musobaqali o'yinlarga leksika va savodni egallashga ko'maklashuvchi ko'pgina

² Avilova KH, Gulyamova M, Akbarova SH. Creating Authentic Reading Materials for EFL Learners In Uzbekistan //PSYCHOLOGY AND EDUCATION (2021) 58(1): 2730-2742. p:2731.

o‘yinlar mansub. Ularda kim til materialini yaxshiroq egallagan bo‘lsa, o‘sha g‘olib chiqadi [3].

Bu har turli boshqotirmalar, auksionlar, lingvistik topshiriqlari bor stol usti bosma o‘yinlari, buyruqlarni bajarish. Boshqotirmalar har qanday mavzularda bo‘lishi mumkin: jonivorlar, mevalar, sabzavotlar, mebel, o‘yinchoqlar va h. buyruqlar ham turlicha bo‘lishi mumkin. Masalan, «**Who is first**» o‘yini:

O‘yinchoq o‘rniga xuddi shu jonivorlar rasmlari qo‘llaniladi. Rasmlarni yerga sochib qo‘yiladi. O‘qituvchi galma galdan har xil jonivor o‘yinchoqni qo‘lida ushlab turib, bolalardan birgalikda nomini aytish so‘raladi.

T: “cow, cow, cow”

Ss: “cow, cow, cow”

T: “And a cow says Moo. Moo, moo, moo” Ss: “Moo, moo, moo”

So‘ng yerdagi qaysi rasmlı kartochka sow deb so‘raladi [5]. Bolalar rasmini chaqqonlik bilan topib ko‘rsatadilar. Kim birinchi bo‘lib topsa, o‘sha rasm ustiga o‘yinchoq sigirni joylaydi. Shu tariqa hamma jonivorlarga yoki boshqa predmetlarga qo‘llaniladi.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida bolalarning nutqini o‘stirish, xususan, ularning ingliz tilidagi lug‘at boyligini shakllantirib borishda o‘yin texnologiyalaridan samarali foydalanishning ahamiyati katta.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Shodmonova Sh. Maktabgacha ta‘lim pedagogikasi. - T.: 2018. - B. 128,129.
2. Utexina A. N. Inostrannyı yazık v doshkolnom vozraste. Teoriya i

praktika.«Flinta», «Nauka».- M.: 2017. - S.125

3. <http://uz.denemetr.com/docs/768/index-93750-1.html?page=5>

4. Rashidov Dilovar Najmiddinovich. (2023). increase jobs for transport companies in uzbekistan by increasing the purchase of products manufactured by people with disabilities. American Journal of Business Management, Economics and Banking, 12, 128–130. Retrieved from <https://americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/854>

5. Avilova KH, Gulyamova M, Akbarova SH. Creating Authentic Reading Materials for EFL Learners In Uzbekistan //PSYCHOLOGY AND EDUCATION (2021) 58(1): 2730-2742. p:2731.